

9.439
MUNKA 1919
1973 -5-

244

1919. MÁRCIUS 20—21. Második napja tart a szedősztrájk, második napja nem jelenik meg Budapesten újság. Sztrájkoló nyomdászok töltik meg a munkásotthont, várják a szónokot. Egy újonnan jött feláll a terem közepén egy székre, és megszólal: „Eltársak! A mai pénteki napon, március 20-án én akartam meghozni elsőnek a hírt: a kormány lemondott, és átadta a hatalmat Magyarországi forradalmi proletáriátusának. Eljen a magyar és szovjet köztársaság!”

A szónok röviden elmondja, mi történt. Az antant budapesti missziójának vezetője közölte Károlyi Mihállyal, a köztársaság elnökével, hogy az eddig megszállt területeken kívül a szerb, cseh és román csapatok újabb nagy területeket vesznek birtokukba. Az antant követelte, hogy e területeket a magyar katonaság máris hagyja el. Károlyi azonban miniszbertanácsot hívott össze, s a polgári és szociáldemokrata koalíciós kormány lemondott. A Szociáldemokrata Párt sűrűs tanácskozására ült össze, a baloldaliak s a hozzájuk húzók elhatározták, hogy testületileg kimennek a gyűjtőfogházba, közlik a bebörtönzött Kun Bélával és elvtársaival javaslatukat: a két proletárpárt egyesüljön, az egységes forradalmi munkásság vegye át a hatalmat.

Sinkó Ervin Optimisták című történelmi regényében így emlékezik vissza az első reggelre: „Budapest első vörös napja már csak egy akart lenni a mindig vörös hétköznapiak közül. A külvárosok felé száguldó fegyverrel megrakott teherautókon munkások álltak. Sehoh rekedt üvöltözés, még üdvözlések sem, mint 1918 októberében, nem látni részeket. Az utcán megjelentek a fegyveres őrségek. Munkások, fegyverrel! A hirdető oszlopokon felhívások, rendeletek. Éjszakától hajnalig megfogalmazva, pontos végrehajtási utasításokkal. „Elrendelik — az éllelmiszert, gyógyszer, papír- és dohányárudák kivételével — valamennyi üzlet azonnal bezárását. Leltározni kell a felhalmozott árukészletet. De az üzletek alkalmazottainak meg kell kapni teljes fizetésüket.” „Mindenkinek a magyar Tanácsköztársaság tulajdona, a lakbéréket a házbizottság szedi be, a házbizottságot a lakók választják. A szükségletek megfelelő elosztása érdekében ezután csak az vásárolhat, akinek jogosultságát két házbizalmi igazolja. Minden 20 munkásnál többet foglalkoztató üzem köztulajdon, a munkások ellenőrzése alatt áll. Az ellenőrzést üzemi tanácsok gyakorolják.”

Budapest munkássága az első proletárhatalom idején

MÁRCIUS 31. A budapesti kerületi tanácsok és pártszervezetek küldöttsége elfogadja a Tanácsköztársaság ideiglenes Alkotmányát, amely a választójogot és a választások rendjét szabályozza. Április 2. A Szaktanács határozatban üdvözi a forradalmat. A kerületek 500 tagú budapesti tanácsot választanak, ennek a népbiztosok is tagjai, részt is vesznek az üléseken. Díszelnökek Lenint választják. A főváros és a vidék munkásainak testvériségét ünnepelesen demonstrálják: a vörösre festett mozdony éllelmiszerral és ruhával megrakott vagonokat visz Tabányára. A budapesti munkások ajándékát.

A Tanácsköztársaság szociális intézkedései folytatták a Károlyi-kormány alatt megkezdett törekvéseket. A munkásság már a proletárdiktatúra előtti hetekben aránylag magas béreket vívott ki, de a győztes forradalom tovább emelte járandóságát. Egyszermind felszólította a munkásokat, termeljék meg a bérek reális fedezetét. A Tanácsköztársaság alatt a vasmunkások fizetése a háború utolsó hónapjaihoz képest átlag 100—120 százalékkal nőtt, a napszámoké, gépmunkásoké, munkásnőké, szegecselőké, fémöntőké, kazánkovácsoké háromszorosa is. A bérkategóriákat a népbiztosok a szakszervezetekkel együtt állapította meg; az üzemekben a munkástanácsnak döntő szava volt. Rendelet jelent meg a mozgalom régi követelése, a 8 órás munkaidő bevezetéséről.

BUDAPEST LAKÁSHELYZETE a háború végén szörnyű volt. Körülbelül egynegyed millió ember lakott heted-nyolcad és még többemagával egy szobában. A Tanácsköztársaság radikálisan intézkedett. Több mint száz ezer proletárt költöztetett be a gazdagok lakásaiba. Ez a forradalmi és igazságos intézkedés természetesen számos konfliktus forrása is lett. A kislakások bérét és az albérlet díját 20 százalékkal leszállították. Budapesten 5000 családnak juttattak bútor és tűzhelyet kedvező fizetési feltételek között. 1919 kora nyarán 25 ezer pár cipőt osztottak ki proletárgyerekeknek, kiépitették az iskolaorvosi hálózatot, bevezették a 6—14 éves gyermekek kötelező orvosi vizsgálatát és fogorvosi kezelését. A dolgozókat és családtagjaikat ingyenes egészségügyi ellátásban részesítették. Megakadályozták a szomszéd országokban terjedő tifuszjárvány behatolását.

Azt lehetnének, hogy a gondoktól terhes, nehéz napok elvonták az emberek figyelmét a szórakozástól, kultúrától. De a színházak zsúfoltak, a

munkáshangversenyek jegyeiért sorbaállnak a „rendes” és „szakszervezeti” pénztáraknál.

Budapesten az élelem kevés, kalóriaszegény és egyhangú volt. A kevés élelmet igyekeztek igazságosan elosztani: húsos és hústalan hetek váltakoztak, a kerületek közös konyhákat állítottak fel. Zsír nagyon kevés volt, sorbaálltak érte — gyakorlati hiába. A gazdasági gondok megoldásában a Tanácsköztársaság segítségét várt és kapott a szakszervezetektől, attól a munkásszervezettől, amely ismerte a gazdasági élet mechanizmusát. A szakszervezetek részt vettek a szocializáló munkában, ügyeltek, hogy a munka zavartalanul folyjék, a termelés lehetőleg emelkedjék. A népgazdasági tanács a szakszervezetekre támaszkodva intézte a termelés és elosztás irányítását. Az üzemi munkástanácsok gondoskodtak a termelés feltételeinek üzem belüli biztosításáról és a munkafegyelm fenntartásáról.

A forradalmi átalakulás zavarai természetesen a termelés csökkenését vonták maguk után. Hozzájárult ehhez a súlyos nyersanyaghiány, a teljesítménybérézés megszüntetése is. Sok volt a gyűlés, a vita, az üres „politizálás”. A népgazdasági tanács minimális napi teljesítményt szabott meg, a szakszervezeti választmány úgy határozott, hogy mindazok, akik a Tanácsköztársaság és a szakszervezetek fegyelmi intenciói ellen ténnek, „kebeléből kizárandók”. Ez súlyos döntés volt: gyakorlatilag csak az vállalkozó munkát, aki tagja volt a szakszervezetnek, éllelmiszert is csak az kapott. Az intézkedésnek voltak pozitív eredményei, de az idő rövid volt, az események gyorsan peregtek, a hétköznapi termelő munka tartós javulását elsodorta az intervenciós háború.

A forradalom megvédésére felállított seregek zömét a munkás-zászlóaljok képezték. A négyéves háborúban elfáradt, elcsigázott emberekből hihetetlen gyorsasággal toborozták őket. Már április 23-án 12 munkásrezred, 20 ezer ember állt fegyverben.

A KEZDETI KATONAI SIKEREK örömmel töltötték el a munkásokat, a fronton harcolókat és azokat is, akik az üzemekben maradtak. De a nehéz napok szaporodtak. A forradalom hétköznapi súlyosabbak lettek, mint ahogy az márciusban látszott. S amikor az ellenforradalmi katonai túlerő győzött, úgy tűnt, a munkás-Budapest megbénul. A csönd és némaság mélyén új feltételek között gyűlt az erő.

LACKÓ MIKLÓSNÉ